ชื่อผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

เรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานของจังหวัดพัทลุง

ชื่อข้อเสนอแนวคิดในการพัฒนางาน

เรื่อง การนำแนวคิดคลัสเตอร์มาพัฒนางานส่งเสริมกลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความมั่นคงทางรายได้

โดย

นายสาธิต สิริภัทท์

ตำแหน่ง นักวิชาการแรงงานชำนาญการ

ผู้ขอรับการประเมินในตำแหน่ง

นักวิชาการแรงงานชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานประสานการพัฒนาเศรษฐกิจทั่วไป

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

2551

ห้องสมุดกระทรวงแรงงาน

ว 12.05.6

ส642ก

14309

การส่งเสริมและพัฒนา

บทคัดย่อ

ในภาพรวม กระทรวงแรงงานเป็นกระทรวงหลักที่มีบทบาทในการบริหารจัดการแรงงานในระดับมหภาค มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมในเรื่องที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำและมีรายได้ที่เหมาะสม/เป็นธรรม การพัฒนาฝีมือแรงงานและ/หรือพัฒนาอาชีพ การดูแลและบริหารจัดการตลาดแรงงานในภาพรวม การคุ้มครองคนหางาน การคุ้มครองแรงงาน การส่งเสริมความมั่นคงในการทำงาน การส่งเสริมสวัสดิการแรงงาน ตลอดจนการบริหารจัดการกองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน ฯลฯ ภายใต้กรอบภารกิจดังกล่าว กระทรวงแรงงานได้จัดทำแผนแม่บทด้านแรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการบริหารแรงงานในภาพรวมของประเทศอย่างมีทิศทาง โดยกำหนดเป้าประสงค์ไว้ว่า แรงงานจะต้องมีผลิตภาพสูง มีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมทั้งยึดหลักการ คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาตามกรอบภารกิจและแผนแม่บทฯ จำนวน ๑๐ กลุ่ม อาทิ ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน ผู้ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบกิจการ ผู้ที่อยู่ในกลุ่มแรงงานนอกระบบ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและภาวะวิกฤต ฯลฯ รวมทั้งได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ พ.ศ. ๒๕๕๐ ขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาแรงงานนอกระบบอันเป็นแรงงานที่มีความสำคัญ ทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญตามแผนยุทธศาสตร์ จำนวน ๖ กลุ่ม ที่ทำงานอยู่ใน ๑๔ อาชีพ ซึ่งการดำเนินการภายใต้ขอบข่ายภารกิจและภายใต้แผนแม่บท หรือแผนยุทธศาสตร์ข้างต้นครอบคลุมประชากรที่เป็นลูกค้าหลักจำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ของประชากรโดยรวม ในขณะที่กระทรวงแรงงานมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ มีหน่วยงานตัวแทนกรมเพียงในระดับจังหวัดเท่านั้น และมีเจ้าหน้าที่ให้บริการลูกค้าในแต่ละจังหวัดๆ ละไม่เกินร้อยคน (หรือเกินร้อยคนเพียงเล็กน้อย ก็เพียงในจังหวัดใหญ่ของแต่ละภาคไม่กี่จังหวัด) จึงทำให้สัดส่วนระหว่างผู้ให้บริการของกระทรวงแรงงานกับลูกค้าผู้รับบริการของกระทรวงแรงงาน มีสัดส่วนสูงถึงจำนวน ๑ ต่อ ๓,๕๐๐ - ๔,๐๐๐ คน

ดังนั้น กลยุทธ์หลักในการทำงานที่สำคัญของกระทรวงแรงงาน ที่จะตอบสนองต่อแผนแม่บทด้านแรงงานและแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบให้ได้ นั้นคือ การทำงานแบบมีแนวร่วม มีเครือข่าย ทั้งเครือข่ายในระดับบุคคลและเครือข่ายในระดับองค์กร หรือกลุ่ม รวมทั้ง การใช้กระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์เข้ามาเป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนางานส่งเสริมกลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบให้มีความมั่นคงทางรายได้

จากประสบการณ์งานส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานของจังหวัดพัทลุง ซึ่งดำเนินการในห้วงระหว่างเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๘ ถึงกรกฎาคม ๒๕๕๐ ผู้เขียนใช้ความรู้ทางวิชาการหรือแนวคิดในการดำเนินงาน ดังกล่าวหลายประการ ประกอบด้วย การศึกษาถึงความหมายของอาสาสมัครว่า อาสาสมัครหมายถึงบุคคลที่สมัครใจทำงานเพื่อความผาสุขของสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนและพบว่าเหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีงานการจัดตั้งและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานของจังหวัดพัทลุง เพราะเหตุผลในเชิงนโยบายที่กระทรวงแรงงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบทตั้งแต่ระดับรากหญ้าประการที่หนึ่ง ประการที่สอง คือ กระทรวงแรงงานมีการบริหารจัดการในรูปแบบภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ประการที่สาม คือ การทำงานในเชิงบูรณาการ ประการที่สี่ เป็นการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพองค์กรให้เป็นองค์กรชั้นนำ ซึ่งโครงการอาสาสมัครแรงงานเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการสร้างระบบการประสานงานและอำนวยการให้เกิดความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ ประการที่ห้า เป็นเรื่องของการลดข้อจำกัดอย่างที่นำเรียนข้างต้น ประการที่หก เป็นการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย ที่ว่าด้วยเรื่องของการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน ซึ่งผู้เขียนเชื่อมั่นว่า การมีเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานจะทำให้งานบริการมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และประการสุดท้าย ประการที่เจ็ด เป็นเรื่องที่ดำเนินการภายใต้ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ที่เน้นเรื่องผลสัมฤทธิ์ของบริหารจัดการภาครัฐ เน้นการกระจายภารกิจ กระจายทรัพยากร เน้นการมีส่วนร่วมภาคประชาชนฯลฯ ซึ่งงานเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานสามารถตอบสนองเหตุผลทั้งเจ็ดประการได้ โดยการดำเนินการพัฒนาอาสาสมัครแรงงานจังหวัดพัทลุง นอกจากจะดำเนินการภายใต้แนวคิดข้างต้นแล้ว การดำเนินงาน ยังคำนึงถึง ปฏิญญาอาสาสมัครไทยและระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยอาสาสมัครแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๘ รวมทั้งการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่างๆ อาทิ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย/องค์ประกอบเครือข่าย แนวคิดในการบริหารราชการแบบประชาชนมีส่วนร่วม/ขอบเขตของการมีส่วนร่วม และแนวคิดในการใช้งานเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุงในด้านการพัฒนาเมืองและการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งจากการใช้แนวคิด แนวทางข้างต้น ผลการดำเนินงาน พบว่า จังหวัดพัทลุงมีอาสาสมัครแรงงานที่มีความรู้ความเข้าใจงานด้านแรงงานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานในจังหวัดพัทลุงอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง จำนวน ๖๙ คน ครอบคลุม ๖๕ ตำบลในจังหวัด รวมทั้งในเชิงคุณภาพอาสาสมัครแรงงานฯ ทั้งหมดมีความรู้ ความเข้าใจงานของกระทรวงแรงงานจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท ภารกิจได้อย่างครบถ้วน ทั้งเรื่องการช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนกิจกรรมคาราวานแก้จนของหน่วยงานสังกัดกระทรวงฯ การสนับสนุนการสำรวจข้อมูลผู้รับงานไปทำที่บ้าน การช่วยสำรวจข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัด การช่วยสำรวจข้อมูลการเคลื่อนย้ายแรงงาน การจัดตั้งองค์กรของตนเอง คือ ชมรมอาสาสมัครแรงงานฯของจังหวัดพัทลุงขึ้น การจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

ในส่วนของข้อเสนอแนวคิดในการพัฒนางาน เรื่อง การนำแนวคิดคลัสเตอร์มาพัฒนางานส่งเสริมกลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความมั่นคงทางรายได้ สืบเนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า ในปัจจุบัน แรงงานนอกระบบในสังคมไทย เป็นพลังหลักทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่ช่วยขับเคลื่อนให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เดินหน้าอย่างมั่นคง ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้ กำลังได้รับความสนใจจากรัฐบาลและกระทรวงแรงงาน ที่จะให้การบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้มีความมั่นคงทางรายได้ ได้รับสิทธิและการคุ้มครองที่มีมาตรฐาน จนส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นโดยผู้เขียนได้ศึกษา รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ การพัฒนากลุ่ม การพัฒนาเครือข่าย กระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์ แนวคิดการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบและแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางรายได้แล้ว จึงเชื่อมั่นว่า กระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์กลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบ การจัดตั้งทีมพัฒนาคลัสเตอร์กลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบ การกำหนดบทบาทหน้าที่ การนำเสนอเทคนิคในการทำงานบางประการ อาทิ การจัดเวทีประชาคม เทคนิคการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและการจัดทำฐานข้อมูลของแรงงานนอกระบบ เทคนิคการจัดกระบวนการ

เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เทคนิค A.I.C. เทคนิคการจัดประชุมแบบใช้กระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน การวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มอาชีพหรือองค์กรด้วยเทคนิค SWOT การใช้แผนที่ความคิด การใช้บัตรคำในการระดมความคิดเห็นฯลฯ จะเป็นกลไกหนึ่งที่จะบูรณาการงานพัฒนาและคุ้มครองแรงงานนอกระบบฯให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น

.....

คำนำ

กระทรวงแรงงานมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารและคุ้มครองแรงงาน พัฒนาฝีมือแรงงาน ส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำและราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงแรงงาน หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงแรงงาน โดยมีส่วนราชการและหน่วยงานสังกัดเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานกระจายอยู่ในทุกจังหวัด

ภารกิจด้านการบริหารและคุ้มครองแรงงานสองประการที่สำคัญของกระทรวงแรงงานในปัจจุบัน ประกอบด้วย **ประการที่หนึ่ง** ภารกิจในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้เป็นองค์กรชั้นนำ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะทำให้องค์กรมีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยกำหนดให้มีโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครแรงงานเป็นโครงการหนึ่งในการสร้างระบบการประสานงานและอำนวยการให้เกิดความสำเร็จ และ**ภารกิจประการที่สอง** คือ ภารกิจในการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ โดยการให้ความคุ้มครอง ส่งเสริมและพัฒนาแรงงานนอกระบบซึ่งเป็นแรงงานที่มีความสำคัญ ทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้มีความมั่นคงทางรายได้ มีหลักประกันในการทำงานและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

เอกสารผลงานฉบับนี้ ผู้เขียนจัดทำขึ้น จากการรวบรวมประสบการณ์ตรงของตนเองในห้วงเวลาที่รับผิดชอบงานพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานของจังหวัดพัทลุง รวมทั้งได้ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนากลุ่ม องค์กรและเครือข่าย ประกอบกับ ผู้เขียนเห็นว่า ในปัจจุบัน แรงงานนอกระบบในสังคมไทย เป็นพลังหลักทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่ช่วยขับเคลื่อนให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เดินหน้าอย่างมั่นคง ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้ กำลังได้รับความสนใจจากรัฐบาลและกระทรวงแรงงาน ที่จะให้การบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้มีความมั่นคงทางรายได้ ได้รับสิทธิและการคุ้มครองที่มีมาตรฐาน จนส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยผู้เขียนมีเชื่อมั่นว่า กระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์กลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบ จะเป็นกลไกหนึ่งที่จะบูรณาการงานพัฒนาและคุ้มครองแรงงานนอกระบบฯ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น จึงได้ศึกษา รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงานนี้ไว้ ซึ่งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านนี้ของสำนักงานแรงงานจังหวัดตามสมควร

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการประเมินผลงานของสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานทุกท่านที่กรุณาให้โอกาส ขอบพระคุณแรงงานจังหวัดสตูลและเพื่อนร่วมงานในสำนักงานแรงงานจังหวัดสตูลทุกคน ที่ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ จนกระทั่งผลงานสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี หวังว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ราชการตามสมควร

นายสาธิต สิริภัทท์

นักวิชาการแรงงานชำนาญการ รักษาการในตำแหน่ง

นักวิชาการแรงงานชำนาญการพิเศษ ศอ.บต.

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๒

สารบัญ

	หน้า
- บทคัดย่อ	ก – ค
- คำนำ	-
๑. ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา	**๑**
๑.๑ ชื่อผลงาน การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานของจังหวัดพัทลุง	**๑**
๑.๒ ระยะเวลาที่ดำเนินการ	๑
๑.๓ ความรู้ทางวิชาการ หรือแนวความคิดที่ใช้ในการดำเนินการ	๑
๑.๔ สาระและขั้นตอนการดำเนินงาน	๑๒
๑.๕ ผู้ร่วมดำเนินการ	๒๒
๑.๖ ส่วนของงานที่ผู้เสนอเป็นผู้ปฏิบัติ	๒๒
๑.๗ ผลสำเร็จของงาน	๒๖
๑.๘ การนำไปใช้ประโยชน์	๒๖
๑.๙ ความยุ่งยากในการดำเนินการ หรือปัญหาอุปสรรค	๒๖
๑.๑๐ ข้อเสนอแนะ	๒๗
๒. ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานของหน่วยงานที่จะประเมินเพื่อแต่งตั้ง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เรื่อง การนำแนวคิดคลัสเตอร์มาพัฒนางานส่งเสริมกลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความมั่นคงทางรายได้	**๒๙**
๒.๑ หลักการและเหตุผล	๒๙
๒.๒ บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ	๓๑
๒.๒.๑ บทวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อการทำงาน ทิศทางนโยบายและข้อมูลเกี่ยวข้อง	๓๑
๒.๒.๒ แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๓๓
๒.๒.๓ ข้อเสนอ	๕๑
๒.๓ ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๖๗
๒.๔ ตัวชี้วัดความสำเร็จ	๖๗
- บรรณานุกรม	**๖๘**
- ภาคผนวก	**๗๐**